

Coğrafi Bakış

Coğrafi bakış, olayları “Nerede, neden orada, neyle bağlantılı?” sorularıyla incelemektir. Her temel kavram bir soru sorar.

1 Coğrafi bakış nedir?

- Olay ve olguları mekân üzerinde inceler.
- Yer, neden ve bağlantı sorularını sorar.
- Harita bir araçtır; asıl iş neden-sonuç kurmaktır.

2 Konum

- Konum: Bir yerin Dünya üzerindeki yeri.
- Mutlak konum: Enlem ve boylamla verilir.
- Göreceli konum: Başka bir yere göre anlatılır.
- Örnek: Kayseri, Erciyes'in kuzeyinde (göreceli).

3 Mekân, bölge, zaman

- Mekân: Doğal ve beşerî özellikleri olan yer.
- Bölge: Benzer özellikleriyle çevresinden ayrılan alan.
- Zaman: Ne zaman, ne kadar sürede oldu?
- Bölge sınırı il sınırıyla aynı olmak zorunda değil.

4 Hareket, dağılış, değişim

- Hareket: İnsan, mal ve maddenin yer değiştirmesi.
- Dağılış: Nerede yoğun, nerede seyrek?
- Değişim: Mekânın zamanla dönüşmesi.
- Ölçek: Olayın etki alanı (yerel-küresel).
- Olay değişimdir; olgu var olan durumdur.

5 4 adımlı yöntem

1. Olayı tek cümleyle yaz.
2. “Nerede?” diye sor, mekânı tanı.
3. Nedeni ve sonucu bul: doğal mı, beşerî mi?
4. Öne çıkan soruya göre kavramı seç.

Vakalar ve öne çıkan kavramlar

Vaka	Ne oldu?	Öne çıkan kavram
1854 Londra kolerası	Vakalar bir su pompası çevresinde toplandı	Dağılış
Marmara Gölü (Manisa)	Kuraklık ve sulama gölü küçülttü	İnsan-çevre etkileşimi, değişim
Süveyş Kanalı, Mart 2021	Tek noktadaki kaza ticareti etkiledi	Ölçek, hareket
Fabrika atık suyu	Nehir yoluyla köylerde tarım etkilendi	İnsan-çevre etkileşimi
Kıyı dolgusu	Kıyı çizgisi zamanla değişti	Değişim

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Coğrafi Bakış: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 DAĞILIŞ

Haritaya işlenen hastalık vakaları tek bir su kaynağı çevresinde toplanıyor. Öne çıkan kavram hangisi?

- 1 Olay: Vakalar belli bir yerde yoğun.
- 2 Nerede? Su kaynağının çevresinde.
- 3 Neden? Ortak bir kaynak var.
- 4 Yoğun-seyrekle ilişkisi öne çıkıyor.

Cevap: Dağılışı

ÖRNEK 2 ÖLÇEK

Bir kanalda tek geminin karaya oturması başka kıtalardaki fabrikaları etkiledi. Hangi kavram öne çıkar?

- 1 Olay: Bir kaza uzak yerleri etkiledi.
- 2 Nerede? Kanalın tek bir noktasında.
- 3 Sonuç dünyaya yayıldı.
- 4 Çeldirici: Mutlak konum (koordinat yok).

Cevap: Ölçek ve hareket

ÖRNEK 3 İNSAN-ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

Sulama için su kullanımı arttı, yağışlar azaldı; göl zamanla küçüldü. Hangi kavramlar öne çıkar?

- 1 Olay: Göl küçüldü.
- 2 Nerede? Tarım alanlarıyla çevrili göl.
- 3 Neden: Yağış (doğal) ve sulama (beşerî).
- 4 Zamanla dönüşüm de var.

Cevap: İnsan-çevre etkileşimi ve değişim

ÖRNEK 4 KONUM TÜRÜ

"Kayseri, Erciyes Dağı'nın kuzeyinde yer alır." Bu hangi konum tarifidir?

- 1 Şehir bir dağa göre anlatılıyor.
- 2 Enlem-boylam değeri verilmemiş.
- 3 Başka yere göre tarif göreceli konumdur.

Cevap: Göreceli konum

ÖRNEK 5 OLAY MI, OLGU MU?

"Şiddetli yağıştan sonra yamaçtaki toprak kayarak yolu kapattı." Bu bir olay mı, olgu mu?

- 1 Mekânda bir değişim yaşanmış.
- 2 Var olan bir durum değil, yeni bir sonuç.
- 3 Değişim varsa coğrafi olaydır.

Cevap: Coğrafi olay (heyelan)

MİNİ TEST

Coğrafi Bakış: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad: _____

Tarih: _____

Doğru / Yanlış: _____

1. "Nerede yoğun, nerede seyrek?" sorusu hangi kavrama aittir?

- A) Dağılışı B) Konum
C) Değişim D) Bölge

3. Bir yerin 39° kuzey enlemi ve 35° doğu boylamıyla verilmesi hangisidir?

- A) Ölçek B) Bölge
C) Mutlak konum D) Göreceli konum

5. Bir kanaldaki kazanın dünyadaki fabrikaları etkilemesi en çok hangi kavramla açıklanır?

- A) Ölçek B) Mutlak konum
C) Bölge D) Olgu

7. Özellik benzerliğine göre belirlenen ve çevresinden ayrılan alana ne denir?

- A) Mekân B) Ölçek
C) Bölge D) Konum

9. Bir kıyı şeridinin yıllar içinde dolgu alanlarla değişmesi hangi kavramla açıklanır?

- A) Dağılışı B) Değişim
C) Konum D) Bölge

2. "Okul, belediye binasının karşısındadır." ifadesi hangi tariftir?

- A) Mutlak konum B) Göreceli konum
C) Bölge D) Dağılışı

4. "Orası nasıl bir yer?" sorusu en çok hangi kavramla ilgilidir?

- A) Ölçek B) Değişim
C) Dağılışı D) Mekân

6. "Dere yatağına yapılan evler şiddetli yağıştan sonra su altında kaldı." Öne çıkan kavram hangisidir?

- A) Göreceli konum B) İnsan-çevre etkileşimi
C) Bölge D) Mutlak konum

8. Bir gölün küçülmesinde aşağıdakilerden hangisi beşerî bir nedendir?

- A) Yağışların azalması B) Sıcaklığın artması
C) Buharlaşmanın artması D) Tarımsal sulama

10. Aşağıdakilerden hangisi coğrafi olay değil, coğrafi olgudur?

- A) Sel B) Heyelan
C) Bir ilin iklimi D) Göç

Cevap anahtarı

1. A · Yoğunluk ve seyreklik dağılışı anlatır.
3. C · Enlem-boylam değeri mutlak konumu verir.
5. A · Olay yerel, etkisi küreseldir; bu ölçekle ilgilidir.
7. C · Bölge, benzerliğe göre ayrılan alandır.
9. B · Aynı mekânın zamanla dönüşmesi değişimdir.
2. B · Başka bir yapıya göre anlatıldığı için göreceli konumdur.
4. D · Mekân, yerin doğal ve beşerî özelliklerini anlatır.
6. B · İnsanın yapılaşması ile doğanın yağışı birbirini etkilemiştir.
8. D · Sulama insan faaliyetidir; diğerleri doğal nedenlerdir.
10. C · İklim var olan bir durumdur; diğerleri mekânda değişimdir.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/10-sinif-cografya-cograf-bakis-konu-anlatimi